

Architecten, betrek ervaringsdeskundigen bij uw projecten!

Positief voor u, henzelf én de maatschappij

Ingenieur-architecten prof. **Ann Heylighen** en dr. **Peter-Willem Vermeersch** zijn verbonden aan het departement Architectuur van de KU Leuven. Hoe meer ze met inclusief ontwerp bezig zijn, hoe meer ze beseffen dat het inzetten van ervaringsdeskundigen bij het ontwerpen en bouwen nodig is. Want zij kunnen architecten cruciale inzichten geven om gebouwen inclusiever te maken.

Jullie waren allebei betrokken bij inclusieve woonprojecten. Wat zijn jullie voornaamste conclusies?

ANN HEYLIGHEN

Ann: "Dat het inlevingsvermogen van een architect uitermate belangrijk is, maar ook grenzen kent. Daarom moeten ervaringsdeskundi-

gen betrokken worden bij het ontwerp én de uitvoering, anders lopen de zaken verkeerd. Aandacht voor inclusief ontwerpen is broodnodig. In onze masteropleiding volgen de studenten bijvoorbeeld een module over vergrijzing. Om ze te sensibiliseren dat de vergrijzing geen ver-van-hun-bedshow is, vraag ik hun grootouders te interviewen over hoe ze wonen. Ik wil dat ze inzien dat

de manier waarop opa en oma wonen het gevolg is van beslissingen van architecten."

Kortom, architecten en ervaringsdeskundigen moeten collega's worden?

Ann: "Dat zou inderdaad ideaal zijn. In Leuven bestaat de adviesraad Toegankelijkheid grotendeels uit ervaringsdeskundigen die op elkaar ingespeeld zijn en uitstekende adviezen geven. Helaas blijven die grotendeels beperkt tot projecten waar de stad bij betrokken is. Wij zijn nu aan het kijken hoe we voor andere projecten ervaringsdeskundigen kunnen inzetten als consultants. Enerzijds omdat we de architecten goed willen begeleiden en adviseren, anderzijds omdat we de positie van mensen met een beperking op de arbeidsmarkt willen versterken. Door te functione-

PETER-WILLEM VERMEERSCH

ren als consultants proeven ze van wat werken is en ondervinden ze wat ze aankunnen. Bovendien staan ze sterker tijdens sollici-

taties omdat ze kunnen verwijzen naar opgedane vaardigheden in vroegere projecten. Mensen met een beperking zien in ons initiatief een potentiële hulp om een job te vinden."

Peter-Willem: "Helaas hebben we ook gemerkt dat architecten niet meteen de meerwaarde van ervaringsdeskundigen inzien. Ze kunnen nochtans zoveel van hen opsteken over de

beleving van architectuur. Zo kunnen architecten veel leren van mensen met een visuele beperking. Zij hebben een ontwikkelde vaardigheid om geluiden te interpreteren, ze voelen en ruiken aandachtiger en beleven een ruimte anders."

Slagen jullie erin architecten mee te krijgen in jullie verhaal?

Peter-Willem: "We werken samen met studenten met een beperking. Sommigen zitten in een rolstoel, anderen hebben een visuele beperking of diagnose binnen het autismespectrum. Vooral die laatsten kunnen erg gevoelig zijn voor de logica en leesbaarheid van

een ruimte. Als je ergens toekomt, zie je dan meteen duidelijk waar je heen moet? We proberen architecten hierrond te sensibiliseren. Zij zien de toegankelijkheidswetgeving nog vaak als een beperking en klagen dat deze hen geen informatie geeft over hoe ze toegankelijk moeten ontwerpen. Juist daarom is het zo belangrijk dat ze samenwerken met ervaringsdeskundigen die dat inzicht wel bieden."

Ann: "Het begint toch te evolueren. Leuven heeft onlangs een ontwerp-wedstrijd uitgeschreven waarbij de architecten moesten aantonen dat ze samenwerken met ervaringsdeskundigen. Het gaat de goede richting uit."

Jullie stimuleren die goede richting?

Ann: "Onze stapjes zijn klein, maar ze zijn er. Zo laten we de studenten in het keuzevak inclusief ontwerpen een universiteitsgebouw analyseren, in samenwerking met leeftijdsgenoten met een beperking. Die analyse wordt dan opgevolgd door de Technische Diensten. In plaats van de leeftijdsgenoten te bedanken met een cadeaubon, bieden we hen sinds kort de mogelijkheid om zich in te schrijven als jobstudent. Dan hebben ze iets om naar te verwijzen als ze gaan solliciteren. We willen ervaringsdeskundigen gewoon meer betrekken bij het ontwerpen."

De voordeur komt uit op een open carport die beschutting biedt aan wie de auto in- of uitstapt.

- Zowel Ann als Peter-Willem, die laatste is ook werkzaam bij het architectenbureau (full) Scale Architecten van Anne-Sophie Rouffaert, waren betrokken bij het ontwerp van een woning op toekomstmaat. Peter-Willem vertrok vanuit een reguliere woning, Ann vanuit een woning voor een rolstoelgebruiker. In beide gevallen was er van bij het begin van het ontwerpproces aandacht voor inclusiviteit én samenwerking met ervaringsdeskundigen.

TOEKOMSTGERICHTE GEZINSWONING

(full) Scale Architecten kreeg de opdracht een hedendaagse gezinswoning te realiseren met veel ruimte voor de drie levendige zonen. Bijkomend werden gevraagd het gelijkvloers rolstoel-

vriendelijk te maken als voorbereiding op de toekomst. (full) Scale Architecten stelde een indeling voor die harmonieus de huidige noden met de toekomstige verenigt. In de basisruimtes voorzagen ze alle mogelijke leidingen, drempelloze overgangen en wanden die later gemakkelijk verwijderd kunnen worden. Om de ingang, keuken en badkamer te ontwerpen overlegden de architecten in drie sessies met een rolstoelgebruiker. Dat was nodig omdat de opdrachtgever zelf nog geen ervaring heeft. Maar ook om qua afmetingen en positie te kunnen afwijken van normen zonder in bruikbaarheid in te boeten, en om zo de functies te integreren in de architectuur. De samenwerking leverde de volgende realisaties op. De voordeur komt uit op een open

carport die beschutting biedt aan wie de auto in- of uitstapt. De carport is hellend zodat de voordeur geen drempel heeft. Het privégedeelte in de inkom is nu voorzien als bureauimte, maar de afmetingen laten even goed een slaapkamer toe, en ook aan een badkamer voor later is gedacht. Momenteel scheidt een tussenwand het bezoekerstoilet af van de douchekamer ernaast. Door die wand weg te halen creëer je eenvoudig een rolstoeltoegankelijke badkamer. De douchevloer is drempelloos en de wastafel kan worden vervangen door een onderrijdbaar model. Ook de keuken kan met een minimum aan aanpassingen bruikbaar gemaakt worden vanuit een rolstoel. Er is al een uitschuifbaar aanrecht aanwezig op lagere hoogte, later kan er een kookplaat worden toegevoegd. Het uitschuifbaar aanrecht maakt van de wand-en-eilandopstelling een ergonomische U-vorm. Zodra je de kasten onder de wastafel wegneemt, wordt het aanrecht onderrijdbaar. Door de flexibele leidingen kan het aanrecht later lager worden gemonteerd.

WONING VOOR EEN ROLSTOEL- GEBRUIKER

Ann was betrokken bij het ontwerp van een hedendaagse woning voor een koppel waarvan de man door een neuromusculaire aandoening een rolstoel gebruikt. Omdat de woning van a tot z moest worden aangepast aan zijn mogelijkheden, werd de man zeer nauw betrokken bij het ontwerp en de uitvoering. Het is vooral door zijn input en het doordachte ontwerp dat hij in de woning nog steeds geen rolstoel nodig heeft. De studio op het gelijkvloers omvat een slaapkamer, badkamer en terras. Vanuit de slaapkamer kom je meteen in de tuin terecht, ►

- en dat is een heel bewuste keuze. Nu gaat de man nog tweemaal per week naar de kinesitherapeut. Maar als zijn situatie verergert, zal de urenlange therapie plaatsvinden in zijn slaapkamer.

“De keuken is subtiel en onopvallend aangepast aan rolstoelgebruik”

Een uitzicht op een groene tuin is dan aangenaam en daarom lopen de ramen door tot op de grond. Op vraag van de man werd de tuin trouwens grotendeels verhard en de planten hoger geplaatst, zodat hij ze vanuit zijn rolstoel kan snoeien.

Ook hier beschermt een luifel op de oprit tegen de regen, bevindt de drempelloze voordeur zich boven aan een helling en heeft de badkamer een inloopdouche en onderrijdbare lavabo. Maar het meest in het oog springende resultaat van de samenwerking met een ervaringsdeskundige vind je in de keuken. De keukenontwerper wou niet minder dan een perfecte keuken afleveren. Om alle afstanden correct in te schatten maakte hij een 1:1 mock-up met behulp van planken en afgedankte apparaten. Op die manier kon de man alles uittesten. De keukenontwerper kreeg niet alleen informatie over de juiste afmetingen, maar ook een veel beter inzicht in hoe een rolstoeler een keuken gebruikt, in het waarom achter al die verschillende aandachtspunten. Het concrete resultaat? Een hedendaagse keuken die op zo'n subtiel manier aangepast is aan rolstoelgebruik dat het niet opvalt, en bovendien praktisch is voor alle bewoners.

De echtgenoot kan in zijn tuin vanuit zijn rolstoel snoeien.

Een luifel op de oprit beschermt tegen de regen.

De keukenontwerper maakte op voorhand een 1:1 mock-up met planken en afgedankte apparaten.